

המערב מים ביין וכו', עלי גפנים בפליון, דהיינו בסוג עלים הדומים לעלי גפנים, או בפלפלין. ע"ש.

אוצר החכמה

ערלה תרומות ומעשרות - בעלי גפן

אוצר החכמה

וכנודע דאין ערלה נוהגת בעלי גפנים, כמבואר במשנה (ערלה פרק א' משנה ז') העלים והלולבים ומי גפנים וסמדר מותרות בערלה וברבעי. וכן פסק הרמב"ם (פרק ט' מהלכות מעשר שני הלכה יג), דעלין ולולבין ומי גפנים מותרים בערלה וברבעי. וכן פסק מרן בשלחן ערוך (יורה דעה סימן רצד סעיף ב'). ואמנם לענין תרומות ומעשרות כתב בכרם ציון (הלכות פסוקות תרומות ומעשרות פרק יד הערה א') בשם הגרי"צ הלוי, דדבר פשוט שעלי ירק כמו צנון וכדומה, אין בהם איסור טבל כלל, משום שעלים אלה נאכלים על ידי הדחק, ואכילה על ידי הדחק אינה נחשבת לאכילה, כמבואר בבבא קמא (ק'). ועוד דכלל גדול בידינו שאוכל הנשמר חייב במעשרות, מה שאין כן עלים אין בעל הגינה שומרם. אך הגר"צ פ' פראנק (שם) כתב, דיש לומר שכל ירק עשב במקום ובזמן שבוני אדם אוכלים אותו, חייב במעשרות, ואין לנו אלא מקומו ושעתו, מאחר שלעת כזאת הרבה בני אדם אוכלים עלי גפן. ובאמת, אם יבוא אדם וירצה ליטול את כל העלים מהגינה בודאי שבעל הגינה יקפיד על זה, ונמצא שהגינה משתמרת. אולם עיין בכרם ציון (ערלה, הלכות פסוקות פרק טו הערות גידולי ציון הערה ג') שדעת הגר"י זלזניק דיש לפטור את עלי הגפנים מתרומות ומעשרות. ויש עוד להאריך בזה, ואכמ"ל.

ברכה על עלי גפן

ואיזו ברכה מברכים על עלי גפן, הנה כשאוכל את עלי הגפן כשהם ממולאים באורז, מברך ברכת בורא מיני מזונות על האורז, ופותר את העלים שהם טפלים לאורז. אבל כשאוכל העלים בפני עצמם כשהם כבושים, הנה כיוצא בזה דנו בגמרא על עלי הצלף (ברכות לו). ופסק מרן בשלחן ערוך (סימן רב סעיף ו') דעל העלין והתמרות והקפריסין של הצלף מברכים בורא פרי האדמה, ועל האביונות, שהוא עיקר הפרי, מברכים בורא פרי העץ. ומרן החיד"א בברכי יוסף כתב, שכיום לא נוטעים על דעת העלין והתמרות, ויש לברך עליהם שהכל. והובאו דבריו בשער הציון (ס"ק מא). אך בשו"ת אגרות משה חלק א' (אורח חיים סימן נט) הביא מה שכתב מרן החיד"א, ולדעתו גם בזמן הגמרא לא נטעו את הצלף למטרת העלים, ועם כל זה קבעו חכמים בגמרא דיש לברך על העלים בורא פרי האדמה. וממילא מטעם זה בלבד גם בזמן הזה לא תשתנה הברכה של עלי הצלף. אך מטעם אחר יש לברך על עלי גפן בורא פרי האדמה, משום שאין דרך לאוכלם כמות שהם כי אם בתוספת מילוי, ולכן האוכלם שלא כדרכם יברך שהכל. ע"ש. ואם אוכלם עם מילוי אורז, מברך בורא מיני מזונות בלבד.